

Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái

Szathmáry György

miniszteri tanácsos, a m. tudom Akadémia levelező tagja, Sz. Károly és Ribiczey Zsuzsánna fia, szül. 1845. ápr. 9. Alpestesen (Hunyadmegye); szüleit elvesztvén, már három éves korában árvaságra jutott és nélkülözések között nőtt fel. Középiskoláit a gyulafehérvári és kolozsvári róm. kath. főgymnasiumban, jogi tanulmányait a kolozsvári és budapesti egyetemen végezte. Utóbbi helyen később középiskolai tanári vizsgát is tett. Már növendék korát erős nemzeti inspirációk közt töltötte el. Alig lépett be A Hon munkatársai közé (1869-82.) rögtön felemelte szavát a hunyadvármegyei magyarság érdekében. A hetvenes évek elején még csodaszámba ment ott az állami népiskola. Az ő hirlapi kezdeményezése indította meg az aktiót s később Réthi Lajos tanfelügyelővel kezett fogva, már mint 1881-től képviselő s 1890-től miniszteri tanácsos, a megye minden jelentékenyebb pontjára állami iskolát eszközölt ki s Déván az állami főreáliskola és állami tanítóképző intézet mellett különösen a felső leányiskola létesítésén fáradozott, mely utóbbit később polgári iskolává fejlesztette. Kiváló érdemei vannak a dévai állami főreáliskola felvirágoztatásában és főleg az internátus létrehozatalában. A parlamentben sem igen akadt oly lelkes szószólója az iskolaügynek mint ő volt. Mint a közoktatásügyi bizottság előadója számos gyakorlati módosítással erősítette a középiskolai törvényben az állami felügyelet és ellenőrzés jogkörét. Sokágú kulturális tevékenysége, parlamenti elfoglaltsága közepette (a jegyzői tollat is viselte 1884-től fogva) még komolyabb irodalmi alkotásokra is tudott időt szakítani. Csáky Albin gróf kultusz miniszter is nem egyszer bízta meg egyes nagyobb szervezeti javaslattal, s az erdélyrészi nemzetiségi kérdéssel szerkesztett emlékiratai lényegesen hozzájárultak több tanügyi alkotáshoz. A m. tudom. Akadémia 1895. máj. 15. lev. tagjának választotta; a m. paedagogiai társaságnak, a fiumei, zólyom-, gömör- máramaros- és fehérmegyei általános tanítóegyesületeknek, továbbá a tanítóképzőintézeti tanáregyesületnek és a kisdiednevelők orsz. egyesületének tiszteletbeli tagja volt; az Emke igazgató-választmányi tagja, Déva város díszpolgára. Meghalt 1898. jan. 14. Budapesten. A magyar néptanítók 1899. aug. 21. a Kerepesi-úti temetőben síremléket állítottak neki. A m. tudom. Akadémiában 1899. jún. 19. Zsilinszky Mihály tartott fölötte emlékbeszédet.

Czikkei A Nemzetben (1865. Helynevek és népfajok, 1876. Deák Ferencz és a nemzetiségi kérdés, 1877. A keleti háború története, 1883. Magyarország és a német szövetség, németül a Kölnische Zeitungban, 1886. A civilizáció hatásáról barbár népekre az ó-korban és ma, Hunfalvy Pál történeti iskolája, A magyar határvármegyék kulturái, társadalmi és nemzeti szempontból); a Budapesti Hirlapban (1873. Az angol munkásosztály helyzete); a Budapesti Szemlében (1875. A munkáspártokról és az általános szavazatjogról, 1877. Bosnyákországról, Bulgáriáról); a Fővárosi Lapokban (1879. Az uzsora, a biblia, az egyházjog és a magyar törvények szempontjából, 1886. A fényűzés történetéből, tekintettel a magyar viszonyokra); a M. Polgárban (1884-851. Az erdélyi részéről közművelődési, néprajzi és közgazdasági szempontból, Népoktatásunk jelentősége kulturai és nemzeti szempontból); a M. Tanítóképzőben (1886. Állami iskoláink elhelyezéséről); sat.

Munkái:

1. A történelem és a keleti kérdés. Tanulmány. Bpest, 1879.
2. Az amerikai verseny és a magyar mezőgazdaság. U. ott, 1882. (2. címkiadás U. ott, 1885).
3. Tanulmányok. I. kötet. U. ott, 1887.
4. Nemzeti állam és népoktatás. U. ott, 1892. (2. kiadás. U. ott, 1896).
5. Hasznos olvasmányok. U. ott, 1897. (Iparosok Olvasótára III. 5-6. Többekkel együtt).

Szerkesztette a Hunyadi Albumot 1878. Szabó Endrével. (A hunyadmegyei tömegesen eloláhosodott magyarság visszamagyarosítási céljaira); a Szabadelvűpárti Naptárt 1884-re és 1885-re; az Igazmondó helyettes szerkesztője volt 1876-ban Budapesten.

Pesti Hirlap 1885. 225. sz.

Kolozsvár 1890. 187. sz.

Ország Világ 1890. 33. sz. arczk.

Kiszlingstein Könyvészete.

Vasárnapi Ujság 1890. 42. sz. arczk. 1898. 4. sz. arczk.

Beregmegyei Tanügy 1896, 1. sz.

Pallas Nagy Lexikona XV. 456., XVIII. 621., Pótlékkötet 1904. II. 647. 1.

1898: Neményi Imre. Emlékbeszéd. Bpest, Budapesti Hirlap 15., Nemzet 15., 16. sz.

Zsilinszky Mihály, Emlékbeszéd... Bpest, 1899. (Emlékbeszédek. X. 2.).

Petrik, M. Könyvészet 1886-1900. és önéletrajzi adatok.